

Oponentní posudek disertační práce

MgA. Julie Kačerovská

Kniha – objekt ve veřejném prostoru

Vysoké učení technické, Fakulta výtvarných umění

Brno 2013

Práce Julie Kačerovské byla vytvořena v rámci doktorského studia ve studijním programu *Umění ve veřejném prostoru a umělecký provoz*, který poskytuje dostatečně široký prostor pro reflektování tohoto problému s ohledem na všechny obory výtvarné tvorby. Protože autorka je absolventkou Ateliéru papír knihy na FAVU, zvolila si jako ústřední téma své práce knihu a práci nazvala *Kniha – objekt ve veřejném prostoru*. Jejím cílem bylo zpracovat, jak funguje kniha jako výtvarný prostředek, který se v postmoderním umění objevuje v mnoha jeho kategoriích (např. objekt, instalace, konceptuální umění), a má také ambici ukázat, jak se projevují vztahy mezi knihou, výtvarným objektem a veřejným prostorem.

Některé druhy umění podle mého názoru fungují ve veřejném prostoru zcela standardně, povaha knihy může být ale pro toto téma problematická. Nesnadnost uchopení knihy jako uměleckého díla je dána její dvojakostí. Má povahu hmotného objektu, ale zároveň nese i nehmotný obsah, pro který většina knih vlastně vzniká. A na straně recepcce působí umělecká tvorba, používající knihu, určité potíže právě proto, že kniha je tradičně vnímaná hlavně jako médium nesoucím obsah. Proto je také tato oblast umění snad nejméně teoreticky zpracovaná, a nedostatek literatury (hlavně v české prostředí) s sebou nese především obsahové i terminologické problémy, takže každý příspěvek k tomuto tématu je žádoucí.

Práci autorka rozdělila na dvě části. Části teoretické je věnován větší prostor, část praktická, obsahující reflexi vlastních realizovaných projektů je méně obsáhlá, podle mého názoru však v ní spočívá těžiště a význam celé disertační práce. Obě části však spolu úzce souvisí a teorii demonstruje umělkyně ve vlastní výtvarné činnosti, které v době svého doktorského studia věnovala neuvěřitelné množství energie a času soudě podle jejích výsledků.

Hlavní téma se rozvíjí v kapitole dvě, věnované nástinu symboliky knihy v umění. Autorka ji zpracovala zhruba v přímé časové ose od vzniku formy kodexu až po současnost. Je samozřejmě zpracována na základě excerpce z odborné literatury, ale vzhledem k charakteru studia a menší zkušenosti s heuristickou prací, se mi nezdá její úroveň tak vysoká jako u ostatních částí. Najdeme zde drobné nedostatky rázu terminologického, termín symbolika knihy, jak jej autorka používá, bych spíše označila jako ikonografii. Je třeba rozlišovat mezi atributem a symbolem a termín symbolický atribut (str. 11) se mi zdá poněkud zavádějící. Ikonografie je definovaný obor, který je zpracovaný v mnoha příručkách a slovníkových dílech, nikoli téměř nezpracovaná oblast, jak by se podle textu zdálo. Tyto výhrady platí pro starší období vývoje knihy, v práci sledovaná. V novějších dobách a v současnosti se již autorka pohybuje s jistotou a fundovaností a těmito úskalím se vyhýbá.

V kapitole 3 rozebírá téma, kterému se opravdu skoro nikdo nevěnoval a je až bolestně nezpracované, a to téma vystavování knih. V úvodu zkoumá dva již zmíněné aspekty knihy – formu a obsah – a konstatuje, že právě to činí obtíže při uspokojivé prezentaci. Na příkladech i s přispěním vlastní praxe pak vytváří typologii rozmanitých způsobů, jak vystavit knihu jako umělecké dílo. Na závěr připojuje seznam institucí, které knihy sbírají a vystavují. Zde mne trochu mrzí, že zcela pominula Moravskou galerii, a to jak její knižní sbírku, z níž byla uspořádána řada výstav, tak i Bienále grafického designu, které řeší problematiku vystavování knih každé dva roky.

Kapitola *Knih-objekt ve veřejném prostoru* je také výrazným přínosem práce. Je zde definována jak kniha, tak veřejný prostor a v první části autorka rozebrala obsáhle pozici knihy v muzeu a galerii, což pro ni představuje také specifický veřejný prostor. Zde bych polemizovala jen s jedním tvrzením. Sotva můžeme říct, že vystavením knihy v muzeu se toto stává nějakou čítárnou nebo studovnou. Jde snad jen o nevhodnou formulaci. Kniha v muzeu je samozřejmě vytržena z kontextu vzniku, ale to platí pro všechny muzejní předměty. Knihy, respektive muzejní sbírkové předměty, jsou pak v muzeu vnímány velmi specifickým způsobem a poskytují zcela jiný zážitek než v jiných institucích. V rámci této kapitoly se věnovala i knihovně jako výtvarnému objektu a specifickému prostoru a uvedla překvapivě velký počet děl současného umění, pracujících s tímto fenoménem.

Jak už jsem uvedla, za největší přínos práce považuji autorčinu vlastní uměleckou a organizační činnost, kterou realizovala v průběhu doktorského studia. Reflexe její vlastních

projektů v kapitole 5 zahrnuje projekty, které autorka iniciovala a zorganizovala, byla jejich kurátorkou a také účastnicí. Její aktivity byly spojeny s Ateliérem papír a kniha a účastnila se jich i řada studentů Ateliéru. Je zde prezentována široká paleta nejrozmanitější akcí počínaje klasickou výstavou knižní tvorby jako například *Papír a kniha VI* v Národní knihovně v roce 2011, kde byly použity některé nové instalační přístupy. Minigalerie *Art armarium* v Moravské zemské knihovně představila v průběhu skoro tří let tvorbu mnoha studentů a demonstrovala odlišnost jejich autorských knih od masy běžné produkce, která je zde obklopovala. Workshop *Kniha v krajině* na zámku v Radešíně a jeho okolí ilustroval mimořádným způsobem jednu kapitolu teoretické práce, totiž vztah knihy a krajiny, v projektu *Ex libris* pracovali účastníci s vyřazenými knihami v prostorových instalacích, během festivalu *I kráva má svou knihu* intervenovali studenti svými díly do řady různých prostředí ve městě Brně. Mezinárodní projekt tří workshopů s názvem *Itinérances en images* se uskutečnil postupně v Lorientu, Bruselu a Brně a zúčastnili se ho převážně studenti a pedagogové tamních výtvarných škol. Na jednotlivých setkáních vznikaly autorské knihy v malých edicích, které pak byly vystaveny.

Autorčiny aktivity vyvrcholily na konci roku 2012 organizací rozsáhlého přednáškového cyklu *Kniha jako forma umění*. Probíhal zhruba každé dva týdny v prostorách Domu umění a podařilo se na něm soustředit řadu významných osobností, které se ve své umělecké i teoretické činnosti zabývají knihou z nejrůznějších pohledů. Škála osobností sahala od grafických designérů přes tvůrce autorských knih a konceptuální umělce až k teoretikům. Prezentovaly se zde nejen inspirativní názory, ale i vlastní práce přednášejících. Z dílčích přednášek vznikl poměrně komplexní pohled na oblast fungování knih v umění, který do budoucna, pokud vyjde v knižní podobě a bude přístupný širšímu okruhu zájemců, bude nesporně poučením i východiskem pro další aktivity v této oblasti.

Citát v závěru práce Julie Kačerovské zní : „Kniha se jen tak nezbavíme“ a je poznat, že je to i její krédo. V jejím podání je kniha ve výtvarném umění živý fenomén, široce použitelný výtvarný prostředek, pronikající do všech proudů současné tvorby. Téma disertace bylo zpracováno přehledně a logicky na vysoké úrovni. V některých oddílech využila autorka starší literaturu, převážně byl však shromážděn materiál a poznatky z nejnovější doby, které byly v tomto kontextu uvedeny poprvé. Práci doplňují předepsané přílohy, snad seznam literatury mohl být trošku obsáhlejší. Text je psán živým jazykem, jen s několika drobnými chybami. Práce je výtečně upravena, doplněna dobře zvolenými a kvalitními ilustracemi a

perfektně svázána do jednoduché, ale elegantní vazby. Cíl, který si autorka vytkla, podle mého názoru splnila a předložila práci výstižně shrnující aktuální situaci knihy v umění .

Na základě předložené disertační práce a její úspěšné obhajoby doporučuji udělit MgA. Julii Kačerovské akademickou hodnost Ph.D.

PhDr. Hana Karkanová
Kurátorka sbírky bibliofilí a knižní vazby
Moravské galerie v Brně

Brno, 12. 9. 2013